

SAL 1
HEJMAR 2
—
İN
1 GULAN 1942

RONAHÎ

ANNEE 1
NUMÉRO 2
VENDREDI
1 MAI 1942

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

GENÉRAL DE GOL NOQAREKE FRENDA AZA TEFTİŞ DIKE.

ŞAM—1942
ÇAPXANA SEBATE

HICÛMÊN HEWAYÎ

Rojnameke Svêçî dibêje ko li gora pisporên elemani l'existina bajaran bi balafiran piştî tecirbeyên ko di vî şerî de kirine bi kêrî tu tiştî nayin. Ji lewre eleman dibêjin ingiliz tèn li Berlîne didin lê em li wan venagerinin, ji ber ko bi xerabkirina bajaran tu tiştî na-keve dest.

Lê herçî pisporên ingilîzî ne, ne di vî fikirê de ne. Ew dibêjin ev bim-bardiman erd xweş kirin e; ji bo roja ko eskerên me pê li erdê Ewropayê bikin.

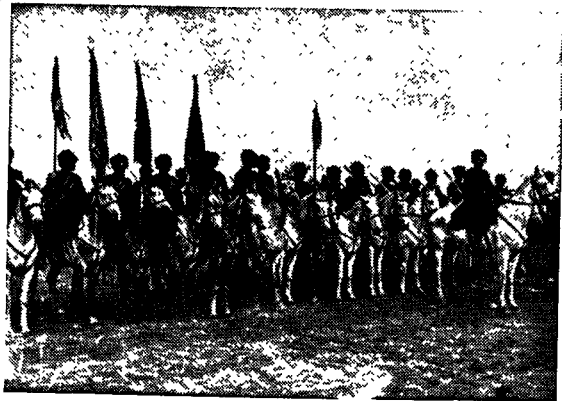
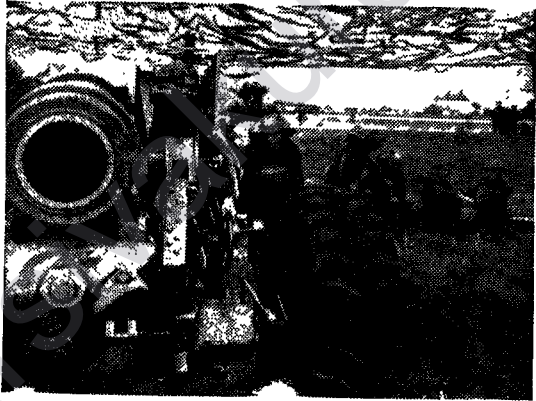
Heke ingilîz carina mifrezeyine piçûk derdixinin peravên Manşê û du sê saetan şerê elemanan dikin ew ji bi vî fikirê ye.

KLÎŞEYÊN TENIŞTÊ:

1 — Genêral De Gol di Ingilîterê de piştî ko febrîkeke cebirxanan ziyaret kiriye, li ber derî sekiniye û bi yekî ji ordiwa mihafîzên welêt xeber dide.

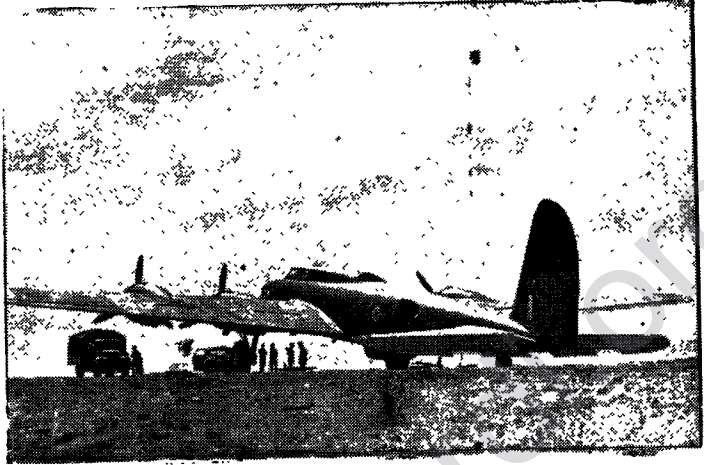
2—Topçiyên ingilîzî, to-pîne nû yên ko vî paşiyê ji febrîkan derketine diceribînin.

3—Reşma qewetên mîkanîkî ûris ji siwarên xwe ên kevin, qezak, ne geriyane. Dibêjin ko di şerê Zivistanê de ev siwar gelek bi kêrî ûrisan hatine. Klîşe selefekî qezakan şanî dide.

KELEHËN FIROLEK

Emêrîkaniyan vê paşiyê balafirine gelek mezin çêkirine. Ji wan re kelehên firolek dibêjin. Di van balafirên de ji mitralyozan pê ve top jî he.e. Ev balafir 4000 kilo bimbe hiltînin û heta 41000 piyi bilind dibin. Rehma giraniya wan rîya 2000 kilomêtrî bêt ko deynin bi şûn de dihîlin.

ÇEND BAEAFIRVANËN FRENSA AZA

Frensa Aza gelek guh dide balafirvaniyê jî. Hero balafir û balafirvanên nû tèn û dîkewin sefên ordîwa Frensa Aza. Di vê klîşê de balafirvanine Frensa Aza digel balafirvanên îngilizî têne ditin. Xanima di nav wan de rojnamevaneke emêrîkani ye. «Local Home».

Ji van balafirvanan hinek vê paşiyê hîni balafirvaniyê bûne.

LALAFIRËN BÊJ Û BEHIRË

Balafir du textlît in; yên bejê û yên behirê. Yên bejê nîkarin deynin behirê û yên behirê nîkarin deynin bejê. Lê balafra ko di klîşê de têtê ditin—balafirke emêrîkani—dikare deyne bejê û behirê jî. Ji lewre ev dikare jî balafirhilgirekê rabe û deyne peravekê.

DI BERISTANÊN EFRIQÊ DE ESKERINE FRENSA AZA ROJNAMAN DIXWÎNIN

KORÊGÎDOR

Piştî ko japonan niv-girava Batanê vegirt emêrikaniyan xwe di girava Korêgîdorê de asê kiriye. Korêgîdor ji giravên Filipînê ye û di-keve devê xelîca Manîlê. Korêgîdor wek Cebelta-riqê zinarek e û asêge-heke xurt e. Zinar ji şikeft û zivîngan tîjî ye. Eskerên emêrikani tabiyên xwe di wan şikeftan de çêkirine û top û mitralyozên xwe jî tê de veşartine. Ew şikeft di gelek cihan de qu-lêrî hev in û bi elektrîkê ronîkirî ne û di wan de sinema û tîyatroyê jî hene.

DI ENIYA ÛRIS DE TOPEKE TORPILAVÊJ

Di Korêgîdorê de balafirgeheke binerdin û depoyîne cebîrxanê jî hene.

BIHUŞTA HEYWANAN

Ma bihuşta heywanan ji heye? Belê heye; û ew bihuşt ne li wê lê li vê dinê ye û di girava Seylanê de ye. Ev girav li nivroyê Hindistanê ye û bîrekî wê tete hesêh.

Di hemî derên Hindistanê de gelek qedirê heywanan dizanin, nemaze ga û çêlek, û goştê wan naxwin. Lê herçî Seylan e, ji bo xelkê wê derê heywan hemî miqedes in û ew cem xelkê Seylanê an Xwedê an Nivxwedê ne. Bes e |ko heybera candar heywan be lê ne insan. Tu heywan ji vê qeydê nayete awartin: kedi, kovi, rawir, cenawir; ji fil heta gêrikan.

Ji milê din Seylan bi tebieta xwe tirdeyseke insanan e ji. Seylan mistemlekeke ingilîzî ye û gelek dewlemend e. Çaya wê

Jİ TOPÊN INGILÎZÎ YEKE HAWIN

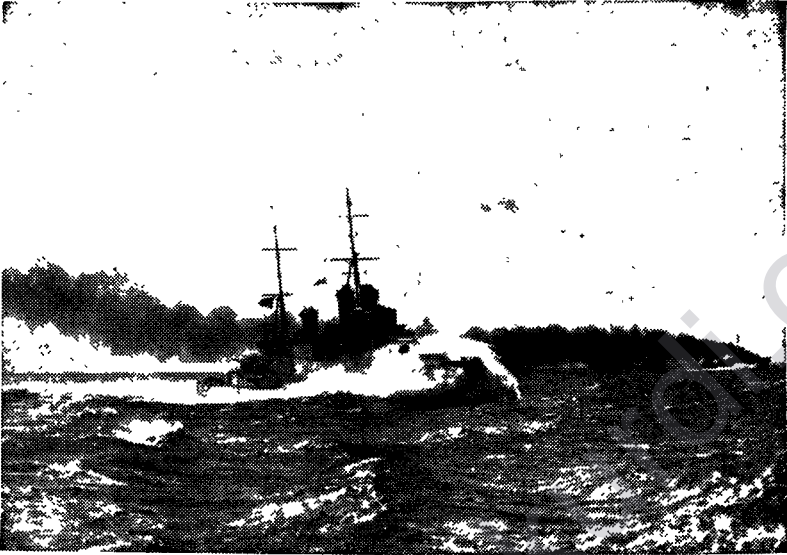
SIWARINE FRENZA AZA DI ÇOLÊN EFRIQÊ DE

mezin hene. Di wan qışlan de bi hezaran esker digel çekên xwe cih dibin.

Ji ber ehemiyeta wê a eskerî balafirên japonî bi hezar kilomêtiran ji wargehên xwe bi dûr ketin û çûn li Seylanê xistin.

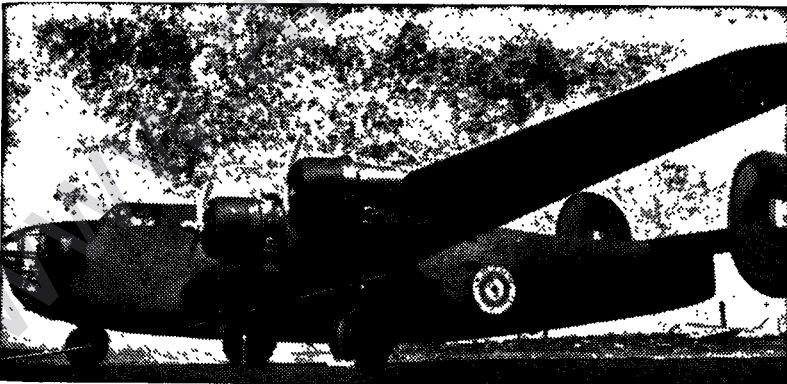
gelek bi nav û deng e. Li Seylanê ji çayê pê ve kewçûk, riz, kekao û hatinine din hene.

Ji awirê eskeriyê ve ji Seylan gelek bi ehemiyet; di Behra-hindî de texlîtek Sengepor e. Kolombo bendereke mezin e û ev bender vaporinge mezin dikare bihewine. Tê de depoyên benzîn û petrolê û balafirgehên nûjen û qışleyine

STOLA INGILZÎ DI DÛRANIYA BEHIRAN DE

Di vi şeri de herçend balafiran ehemiyeteke mezin girti be jî stol ehemiyeta xwe bi tu awayî wînda ne kiriye; û bê stol tu dewlet nikare bibêje ko serdestî di destê wê de ye. Kişwerê Ingîlterê yê ko ji hev gelek belav e, hetanî îro bi tenê di saya stolê de bi merkezê ve girêdayî maye. Heke vaporen ko ji Emêrikê radibin bi selamet digehin Londrê; ev xêra stolê ye.

BALAFIREKE INGILZÎ, JI TIPEKÎ NÛ DIKE BI HEWA BIKEVE.

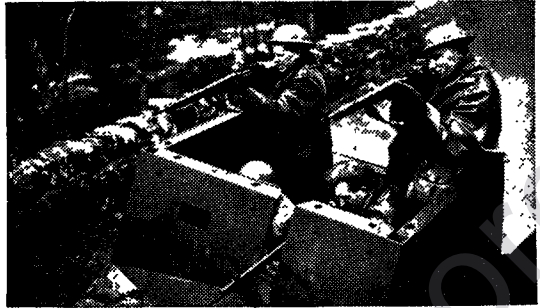
TOKYO

Tokyo payitextê Japonya ye. Bajar li ser girava Hondayê ye. Nifûsa payitextê japonan pênc milyon e. Navê wê ê kevin Yado bû. Di sala 1868 an de gava bû payitextê kure rojê—imperatorê japonan—navê Tokyoyê lê kirine. Dema Tokyo bû payitext gundên dorê ji dane ser.

Tokyo ji sê tangên têvel hatiye pê. Tanga ewropayî, ev tang eyn weke bajarên Ewropayê ye, rênê fireh, avahîne mezin û çûn û hatineke boş. Tanga xelkê welêt; bajarêkî şerqî. Tanga imperator. Ev tang di nav sûreha kevin «Stro» de ye. Qesrên imperator di nav bexçe û daristanên mezin de ne. Ibadetgah ji di wê Tangê de ne.

Sinhetên tiştên hevrişim û kaçaniyên çini di Tokyoyê de gelek pêş ve çûne. Ji van pêve febrîkeyên çamen berçavikan û sabûn û bihînan lê hene. Tokyo li perê behirê ye û di bendêra wê de tersaneyên yaporan hene.

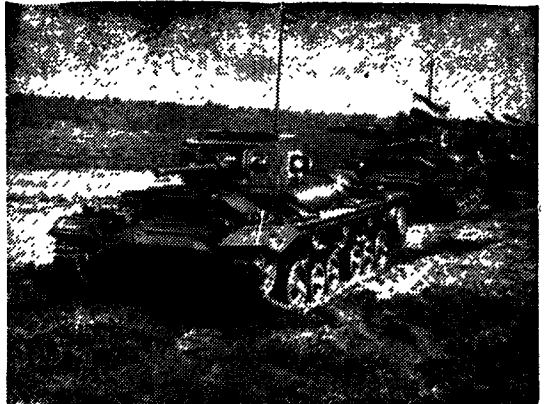
Li roavayê Tokyoyê bajarekî din heye jê re Yokohama dibêjin. Yokohama bajarekî nûjen û bajarekî sinhetê ye. Lê tersaneyên mezin û febrîkeyên her texlîk tekberên malê û alêtên mûstiqî, nemaze yê piyanoyê hene. Ji van febrîkan pê ve li Yokohamayê destgahên qimaş û tiştên kimyewî peyda dibin.

SEGMANINE INGILIZI DI NAV ÇEPERE DE

CENKEŞTÎN INGILIZI DI BEHIRA-SPI DE LI VAPORQEFLEYÊN DIJMIN DIGERIN

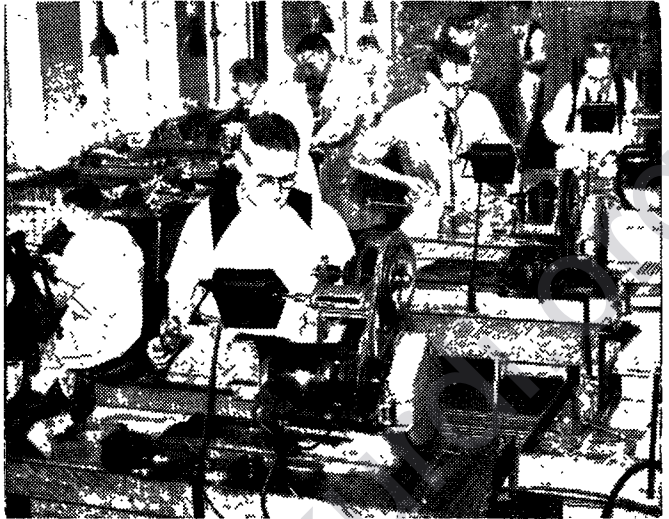

TANGINE INGILIZI YÊN ESKERÊN PIYADE

HERKES

Û HER TIŞT JI BOYÎ ŞER
JI BOYÎ KARKIRINA ŞER

Îro di jiyîna Ingilîterê a civakî û siyasî de bi tenê prensîpek heye û divêt herkes li gora wê prensîpê awayê jiyîn û adetên xwe saz bike, bîdîline û li wê prensîpê bîne. Ev prensîp jî herwekî me di sernamê de lê îşaret kir, herkes û her tişt jî boyî şer, jî boyî karkirina şer û gihaştina zefera paşîn e. Ji vê prensîp û qeydeyê tukes, ne jin, ne

(1)

mêr, ne pîr, ne ciwan nayete awartin. Divêt herkes li gora hal û taqeta xwe bixebite û ayenda Ingilîterê û imperatoriya wê jî mehiwbûnê xelas bike û jî nîfşên ayendê re mîrata cilên borî weke xwe biguhêzîne. Ma Hitler gava şerê

(2)

Frensê dest pê kiri bû, jî eskerên xwe re ne goti bû ko bi zefera we ayenda Elmanyayê jî bo hezar sâlî dê bête sewgîrandin.

Zefera Elmanyayê bê şik mehiwbûna Ingilîterê ye. Ji lewre ingiliz bi tevayîya qewetên xwe dixebitîn da ko zora dijminê xwe bibî. Ji ber vê yekê Ingilîterê xelkê xwe tev de seferber kiriye û herkes bi awakî jî xelasa welatê xwe re dixebite.

Ev zehmet hêjayî wê nimetê ye, nîmeta ko di destê ingilîzan de ye.

Gotineke ingilîzan heye. Dîbêjin: di kîşwerê qralê Ingilîstanê de roj tucarîna naçe ava. Ev gotin rast e. Ji ber ko ingilîzanî di her derên dinyayê

de, li vi ù li wi rüyi,
erd hene.

Klişeyên rûpelên 8
ù 9an hin bergehên
xebata ingilizan şani
didin.

1— Zêringerên Lon-
drê ji ji bona zêfere
Ingilterê dixebitin. Ji
van zêringeran 38 pe-
ya gihane hev ù des-
teguhên xwe, yên ko
berê tê de tacên qra-
liçeyên Ingilterê ù ris-
tik ù guharên jinên
lordan dihatin çêkir-
rin, wergerandine des-
teguhên çek ù posa-
tan ù fro tê de gule-
yên topan çêdikin.

(3)

2— Keç ù jinên ingilizan ji di febrîkeyên çekan de dixebitin. Ji ber ko
ji vê xebatê re hinek sinhet divêt jinên ingilîzî ji bo hînbûna vê sinhetê diçin
dibîstane ko ji bo vê yekê ù vê paşiyê hatine danîn; herwekî klişa me

(4)

şani dide.

3— Di vê klîşê de
motorek xuya dike.
Ev motor berê ya ti-
yatroyên guhêzbar bû.
Fro ev anîne Londrê
ù pé xaniyên xesar-
dîtî hildiwestin ù
kûçeyên Londrê ji nû
ve saz dikin.

4— Ji ber bimbar-
dimanan di Londrê
de gelek xanî hilwe-
şiyane ù xelk bê se-
kan mane. Ji vi îşî
gelek caran gelş dike-
ve navbera cîranan.
Hikûmetê bi qazîkî
xisûstî ù bê pere wan
gelşan dide hel kirin.

Bi vi awayî îşê mehkeman sivik dibe ù memûrên mehkeman ji ji bo zefere
dixebitin. Heta vê derecê Ingiltere guh dide vi şerî. Ji ber ko herwekî mîster
Çorçil gotiye divêt Ingiltere vi şerî kar bike ù zora dijminê xwe bibe.

GENERAL KOLÉ
(LE GÉNÉRAL COLLET)

Ma kes li Sûriyê heye ko general Kolê nas nake. General Kolê ew eskerê frensiz e ko bi her awayî jiyîna xwe têkîlî jiyîna Sûriyê kiriye û hinî zimanê wê jî bûye.

Kolê birekî ciwaniya xwe î mezin di navbera seray û qîşleyên Sûriyê de borandiye û emrê xwe di şerên Sûriyê de derbas kiriye. Di vî şerî de jî piştî ko balafirên elemanî di ser Sûriyê re firiyân û danîn balafirgehên Libnan û Sûriyê Kolê digel çerkesên xwe çû Felestîne, xwe gihande ordiwa Frensa Aza û bi ingilîzan re şerê Sûriyê kir û li 21ê Hizêrana sala 1941ê wextê nivro ket Şamê û xelkê bajêr navê Fatihê Şamê lê kirin.

Ji vî awirî ve, hesêb Kolê frensizekî sûrî ye. Belê general bi ritba milazim hate Sûriyê û tê de gihêste generaliyê.

Jina generêl banû Ane, vê paşiyê, kitêbek, bi navê « Riya Xelasê » nivisandîye û tê de wêşê mêrê xwe daye. Em di van stûnan de rê didin xwediya Riya xelasê û jê hêvî dikin ko jî me re der heqê mêrê xwe hin tiştan bi kurdmancî bibêje. Ev e banû Ane dibêje:

« Di sale 1918an de hejdeh siwariyên frensiz

ESKERÊN HINDÎ DI KEMYONAN DE

zor didan deriyên Nablîsê. Serekê wan siwaran milazîm Kolê bû. Ev siwar tovên kişwerê Frensa di rohelatê nizing de bûn. Ev Kolê piştre bi kepitên, bi kumandan h.d. dibe û ji hingê ve navê Kolê tēkili tarîxa kişwerê Frensa yê rohelê ye Ev li Helebê bûn. Radyowa Rohelet da zanin ko eleman ketine Parisê. Çend saet ketin navê. Ji nişkekê ve Kulnêl rabû ser xwe; kulmên xwe şidandin, gonê wî guhêrî, xwîn ji lēvên wî revîn. Bi kê re xeber dida? Gelo bi Xwedê re dipeyivi? . . . Kulnêl xwe hilavêt û sond xwar ko wê bijî bi tenê ji bora ko elemanan ji Parisê derine . . .

ESKEREN INGLİZÎ DI PERAVÊN BRİTANYAYÊ DE

Ez li ber perwana timobilê rûniştî bûm; şiforê kulnêl Kolê. Mêrê min emirê xwe ê pêşin da û gote min : « Ber bi pêş û û ber bi rastê ». Min dîzanî ko rîya Şamê li milê çepê ye. Me berê xwe da bû erdê miqedes, ber bi alên

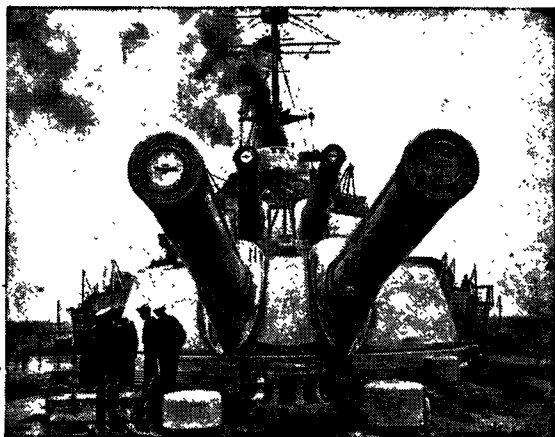

sondxwariyan û ber bi ala azahiyê Timobil bi lez diçû. Xewa min dihat. Ma wextê xewê bû. Ji bona ko xewê ji xwe birevînim min dest bi strandinê kir. Mêrê min gote min : Hedî pitê hêdî, heye ko ji Şamê dengê me bikin Axir em keti bûn erdê Şerqîlerdenê. Lê Kolê heriya ko zabil û eskerên xwe bibîne nikari bû bihna xwe bide. Dawiyê hatin. Heye ko xwendevanên min li min ecêbmayî himînin. Lê ji ber ko ez zabitên mêrê xwe birayên xwe dihesibînim gava ez wan ji nû ve peyda dikim ez wan maç dikim . . . General

TANGINE INGLİZÎ DI TALİMGAHEKE BRİTANYAYÊ DE

ral De Gol li Qahirê bû. Bi telêfonê banî mêrê min kir. Jê re balafrek rēkirin . . .

Li Qudsê, em di salona otelê de bûn. Wek brûskêkê nûçeyek befav bû : « Frensizên aza ketine Sûriyê ». Ez li xwe ecêbmayî diman. Çawan bû ko gava ji min xatir xwest ez pê ne hesiyan ko ji nû ve berê xwe dide cengê

DI CENKEŞTİKE INGILİZİ DE TOPÊN PIRA PÊŞ

SEFERBERIYA JINAN
JINIKEKE INGILİZİ DI XIZMETA WELÊT DE

KENEDE

Kenede li bakurê Emêrî-
kayê û dominyoneke ingilîzî ve.
Kenede welatekî mezin û fireh
û dewlemend e. Ji destpêka vî
şerî ve Kenedê digel mistemlike
û dominyonên din ên ingilîzî
artikariya Ingilîterê dike û stola
wê di Etlantikê de bera noqarên
elemanî dide. Ji milê din febrî-
keyên Kenedê her texlît çek û
posatan çêdikin; nemaze balafî-
ran. Di Kenedê de jî bo balafîr-
vanan dibistanin hene. Di van
dibistanan de balafîrvanên in-
gilîzî jî hinî balafîrvaniyê dibin
û jê tîn welatê xwe û di eniya

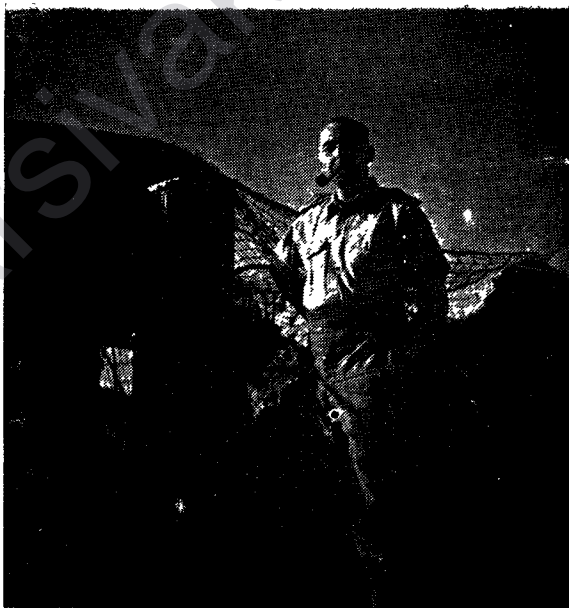
roavê de dikevin şer. Ji aliyê din Kenede esker jî dişîne Ingilîterê. Klîşa me
birêkî wi eskerî şanî dide. Dibêjin ko kenedî mêrine qenc in.

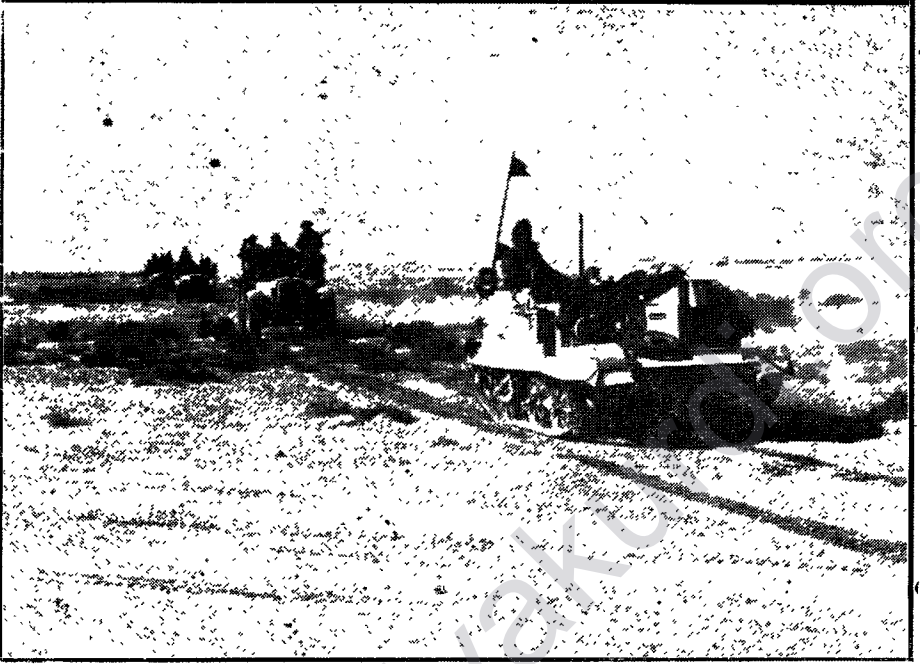
JI BIMBAVÊJÊN INGILÎZÎ ÊN MEZIN YEKE SPÏTFAYER.

DI DEQÏQEKÊ DE
400 Lîreyên Ingilîzî

Ewîstralye welatekî mezin û fireh lê welatekî kêmnifûs e. Xelkê spî yan jî nijadê ingilîz 7 milyon in. Herçî ewîstraliyên eslî gelek kêmbûne qederê 60000 peya. Dora Ewîstralyayê 20000 kilomêtir e. Bi nîzingbûna japonan ewîstrali digel emêrikaniyan jî bo midafêha welatê xwe xebateke zor dixebitin. Ji vê xebatê re jî ewçend pere divêtin. Dibêjin ko Ewîstralye jî bona vê yekê di deqîqekê de 400 lîreyên ingilîzî serf dike; li saetê 24000 û li rojê 576000 lire.

GENERAL LARMINE DI QERARGAHA XWE DE

TANGINE FRENZA AZA JI FIRQA YEKEMIN DI ÇOLËN EFRİQA ROAVÈ DE.

QEWETËN

Frensa Aza Ên Mëkaniki

Herweki xwende-
devanên me dizanin
di vi şeri de nemaze
qewetên mëkaniki bi
kêr tèn. Ji lewre Fren-
sa Aza di vi wari de
xebateke zor dixebite
û hero tabûrîne më-
kaniki ên nû dilîne
pê. Di klîşa tenîstê
de kulnêl Engêlo tabû-
reke mëkaniki ya
Frensa Aza teftîş dike.

BİRMANYE

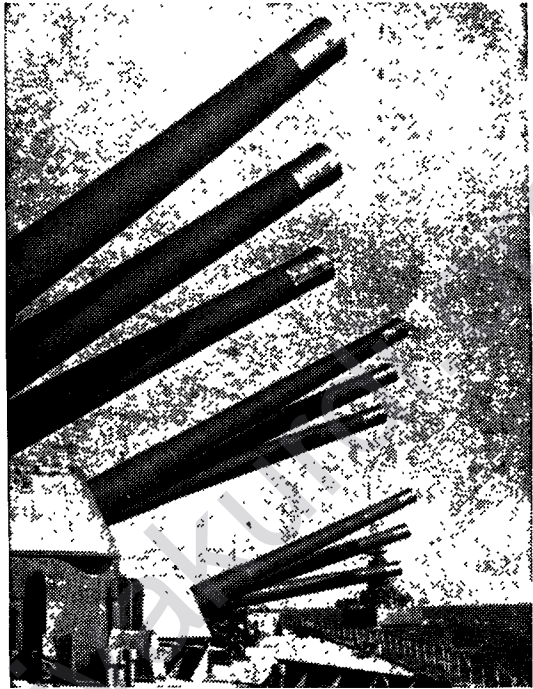
Bi şerê Pesifikê deng bi Birmanyayê ji ket. Ji xwe iro şer di zikê Birmanyayê de çêdibe. Birmanye ji aliyê rohelê deriyê Hindistanê ye. Ji xwe berê, Birmanye wilayeteke Hindistanê bû. Vê paşiyê ingilizan ev jê veqetand û jê re istiqdaleke daxilî da.

Erdê Birmanyayê erdeki gelek dewlemend e. Tê de pêtról jî heye. Lê hatinên wê ên bingehîn riz û texte ne. Nifûsa Birmanyayê 15 milyon e. Piraniya xelkê bûdehî i.e. Welat ji heykelên Bûde tîjî ye. Heykela Şwiden-gon jî heykelên dewlementir tete hesêb. Quba wê tev de zêr e.

Di jiyina civaki de xelkê Birmanyayê, li gora qanûnan, jî hin miletên ewropayî jî pêşvetir in. Di Birmanyayê de jinan weke mêran heqên siyasi hene û jin di gerandina işên hikûmetê de roline mezin dileyizin. Jinên Birmanyayê di rohelalê dûr de jinên spehîtir in.

Rêl û çiyayên Birmanyayê zehf in û ew gelek xweşbergeh in.

Birmanye ji aliyê bakur digehe Çînê; Çîna ko di bin hikmê merêşal Çenkeyşek de ye. Ji lewre eskerên çînî digel in-lizan şerê japonen dikin; sereki xurt û dijwar.

STOLA INGILIZI : TOPÊN CENKEŞTIYEKE MEZIN

TANGEKE BRITANI BERI ŞERÎ DI TALÎMÊ DE

QEWETËN MËKANİKÎ YËN FRENZA AZA DI ÇOLËN EFERÏQAYË DE
Û BER BI QADA ŞËR

Kiriyariya Ronahiyê : Li salê 500 qirûsên sûrî.

Xwedî û gerinendeyê berpirsiyar : Mîr Celadet
Alî Bedir-Xan . Şam—Sûriye

Directeur Propriétaire : Emir Djêladet Aali
Bedir-Khan. Damas—Syrie